

ישראל/השטחים הפלשתיניים הכבושים

מחיר הלחימה הכבד בין הפלגים הפלשתיניים, השתלטותו החמושה של חמאס על רצועת עזה, והמשבר ההומניטארי המחרף בעזה כתוצאה מהמצור שהובילה ישראל, היו מהמרכזיים באירועי 2007.

ב-2007—לראשונה מאז שישראל כבשה את הגדה המערבית ועזה ב-1967—יותר פלשתינאים נהרגו כתוצאה מלחימה פנימית בקרב הפלשתינאים מאשר מהתקפות ישראליות. האמברגו הכלכלי של ישראל ומדינות במערב, סגר כמעט-מוחלט של מעברי הגבול לעזה, הפרת חוק בשטחים הפלשתיניים הכבושים, ומגבלות גוברות על חופש התנועה בגדה המערבית תרמו למשבר הומניטארי חמור ולמשבר חמור בתחום זכויות האדם.

סיכום זה מתחיל בהערכה של התנהלותה של ישראל בתחום זכויות האדם, ולאחריה פרק נפרד שעוסק בהתנהלות הרשות הפלשתינית וחמאס.

ישראל

עזה

לאחר השתלטותו החמושה של חמאס על רצועת עזה ב-2007, שמתוארת בהמשך, ישראל פעלה לבודד את עזה. ישראל סגרה מעברים לתנועת בני אדם (רפיח וארז) וסחורות (קרני) והגבילה באופן חריף את הייבוא לעזה במעברים המשניים כרם שלום וסופה. רשות המכס הישראלית אסרה על ייצוא מוצרים לעזה חוץ מסיוע הומניטארי מוגבל (מזון בסיסי, תרופות, וציוד רפואי).

האוכלוסייה בכללותה נשאה בנטל המהלכים של ישראל. סגירת הגבול הובילה לסגירת 75 אחוזים מהמפעלים בעזה, והחלישה כלכלה מקומית שהוחלשה כבר לפני כן בעקבות סגרים על מעברי הגבול בעבר. המחסור גרם לעלייה תלולה במחירי המזון. על פי משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטאריים (OCHA) נכון ליוני 2007, 87 אחוזים מתושבי עזה נמצאים מתחת לקו העוני ו-85 אחוזים תלויים בסיוע הומניטארי.

בעוד שבעבר ישראל איפשרה בדרך כלל למקרים רפואיים דחופים לעזוב את עזה דרך מעבר הגבול בארז, החל מאמצע ספטמבר ישראל הפסיקה לאפשר לרוב החולים לעזוב את הרצועה, ובכך הפחיתה את מספר החולים שהורשו לעזוב את הרצועה לחמישה בחודש, לעומת 40 חולים בחודשים קודמים. ישראל מנעה את יציאתם של חולים רבים במצב חמור מסיבות ביטחוניות שלא פורטו, ולפחות חמישה חולים מתו כתוצאה ממניעת טיפול שלהם בישראל.

בעת כתיבת שורות אלה, 670 סטודנטים פלשתינאים היו לכודים בעזה, ולא היו יכולים להמשיך את ההשכלה הגבוהה שלהם בגדה המערבית או בחו"ל. ב-22 באוקטובר כמה מהסטודנטים האלה עתרו לבג"צ בבקשה שיעניק להם אישור תנועה. ישראל המשיכה למנוע מסטודנטים מהגדה המערבית ועזה ללמוד באוניברסיטאות ישראליות למרות פסיקה של בג"צ ב-2006 שביקשה מהצבא לשנות את מדיניותו.

בעקבות ירי מתמשך של רקטות תוצרת בית על ידי חמושים פלשתינאים, הקבינט הישראלי הכריז כי עזה היא "ישות עוינת" ב-19 בספטמבר, ובכך סלל את הדרך לצעדים נוספים שנקטה ישראל כדי להרתיע התקפות רקטות פלשתיניות. ב-26 באוקטובר שר הביטחון אהוד ברק אישר את הפחתת אספקת החשמל והדלק לרצועה, צעד שמהווה ענישה קולקטיבית של האוכלוסייה האזרחית בעזה תוך הפרה של החוק ההומניטארי הבינלאומי.

מקרי מוות בקרב פלשתינאים והימנעות מענישה בישראל

בין ינואר ואוקטובר 2007, 245 פלשתינאים, שכמחצית מהם לא היו מעורבים בלחימה, נהרגו על ידי כוחות הביטחון הישראליים. הכישלון המתמשך של צה"ל לחקור מקרי מוות ופציעה של אזרחים כאשר יש ראיות להפרה של דיני המלחמה מחזקת אקלים של פטור מעונש בצבא וגוזלת מהקורבנות את הסעד האפקטיבי ההולם.

בהתפתחות שאנו מברכים עליה, פרקליטות המדינה הסכימה בספטמבר—לאחר פסיקת בג"צ בנושא—להקים ועדת חקירה עצמאית לחקור את הנסיבות של התקיפה הממוקדת ביולי 2002 של מנהיג חמאס סלאח שחאדה בעזה שהרגה גם 14 אזרחים, תשעה מהם ילדים. שר הביטחון ברק הודיע שלא ישתף פעולה עם ועדת החקירה ושיאסור על חיילים ישראלים להופיע בפניה.

חופש תנועה

ב-2007 הרשויות הישראליות הרחיבו את ההגבלות על חופש התנועה בגדה המערבית ובעזה, שגם לפני כן היו מקיפות ולעתים קרובות שרירותיות. בספטמבר 2007 סוכנות OCHA של האו"ם דיווחה שהצבא הקים 572 חסימות, עלייה של 52 אחוזים בשנתיים בלבד. ההגבלות הופכות זאת לבלתי אפשרי עבור פלשתינאים רבים, כולל רופאים ורופאות ומורים ומורות עובדי או"ם, להגיע לעבודה, לקבל שירותי בריאות וחינוך, ולבקר משפחה, חברים, ומוסדות דת ותרבות.

החומה וההתנחלויות

ב-2006 ממלא מקום ראש הממשלה דאז, אהוד אולמרט, הכריז פומבית לראשונה שתוואי החומה שהממשלה טענה כי היא בונה כדי למנוע מקבוצות פלשתיניות חמושות לבצע התקפות בישראל, משקפת גם שאיפות רשמיות בדבר הגבול העתידי. 85 אחוזים מהתוואי כיום עוברים בתוך הגדה המערבית והתוואי כולל שטח של כ-10 אחוזים מהגדה המערבית שבו כמעט כל ההתנחלויות הישראליות העיקריות—התנחלויות שאינן חוקיות על פי החוק ההומניטארי הבינלאומי—כמו גם חלק משטחי החקלאות הפלשתיניים הפורים ביותר ומשאבי מים מרכזיים.

ישראל ממשיכה להרחיב את ההתנחלויות הבלתי-חוקיות בגדה המערבית ומספר המתנחלים הישראליים צומח בקצב של כ-5.5 אחוזים בשנה. ב-2007 כ-450,000 מתנחלים חיו בגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים, ויותר מ-38 אחוזים מהגדה המערבית מורכבים משטחי התנחלויות, בסיסים צבאיים, ואזורים אחרים שנשלטים על ידי ישראל, שטחים שלרובם אסור לפלשתינאים להיכנס. אלימות מצד מתנחלים נגד פלשתינאים ורכוש פלשתיני נמשכת למעשה ללא עונש.

חקיקה מפלה

ישראל ממשיכה ליישם חוקים ונהלים אשר מפלים על בסיסי מוצא אתני ולאומי. מאז 2002, ישראל מונעת מפלשתינאים מהשטחים הכבושים שנשואים לאזרח ישראלי להצטרף לבן זוגם בישראל. במאוס 2007 הכנסת שינתה את חוק האזרחות והכניסה לישראל בהרחיבה את היקף האיסור הקיים על איחוד משפחות, והאריכה את החוק ל-2008. החוק החדש גם אוסר על תושבים או אזרחים של איראן, עיראק, סוריה, ולבנון שנשואים לישראלים לחיות עם בן או בת זוגם בישראל.

ביולי 2007 משרד המשפטים הנפיק הצעה לחקיקה באמצעות הצעת סעיף (סעיף 8) לחוק הנזיקין האזרחיים (אחריות המדינה), שימנע באופן גורף מפלשתינאים להגיש תביעות נזיקין על פגיעות שנגרמו על ידי כוחות הביטחון הישראליים. בג"צ פסל שינוי דומה לזה בדצמבר 2006.

גירוש של מבקשי מקלט

ב-18 באוגוסט 2007 ישראל גירשה כ-50 אזרחים סודאניים שרובם מדארפור, שככל הנראה הגיעו לישראל כדי לבקש מקלט מדיני. הגירוש שנעשה בחטף הפר את חובותיה הבינלאומיות של ישראל והצביע על שינוי ממדיניות ישראלית קודמת לאפשר לסודאנים מבקשי מקלט להישאר באופן זמני בישראל עד קביעת מעמד הפליטות שלהם על ידי הנציב העליון של האו"ם לפליטים.

הרשות הפלשתינית וחמאס

התקפות על אזרחים ישראליים

קבוצות חמושות בעזה ממשיכות לירות רקטות מתוצרת עצמית לתוך אזורים אזרחיים בישראל, תוך שיבוש החיים בעיירה שדרות הקרובה לגבול. בעת כתיבת שורות אלה, שני ישראלים נהרגו ואנשים נוספים נפצעו בהתקפות כאלה ב-2007. התקפות אלה, בין אם הן מכוונות נגד אזרחים או חסרות הבחנה בתוצאותיהן, הן הפרות חמורות של החוק ההומניטארי הבינלאומי.

ביולי 2007, הגיאהד האיסלמי וגדודי חללי אל אקצא (הקשורים לפתח) ביצעו פיגוע התאבדות באילת והרגו שלושה אזרחים ישראליים. הרשות הפלשתינית לא פעלה כדי למצוא את אלה שהורו על ההתקפה או אירגנו אותה.

בעת כתיבת שורות אלה, קבוצות פלשתיניות חמושות עדיין מחזיקות בשבי את רב"ט גלעד שליט שנחטף ביוני 2006.

לחימה בין קבוצות פלשתיניות והפרות חוק

קבוצות פלשתיניות ממושות, כוחות ביטחון יריבים, ומבנים חמולתיים בעלי השפעה ממשיכים בהתקפות ממושות אלה כנגד אלה. בעת כתיבת שורות אלה 318 פלשתינאים, כולל אזרחים רבים, נהרגו בלחימה כזאת ב-2007, רובם בעזה.

השלב החמור ביותר בלחימה פרץ ביוני 2007 והותיר 161 הרוגים פלשתינאים, כולל 41 אזרחים. כששככה הלחימה לאחר שמונה ימים חמאס שלט ברצועת עזה באופן מלא. שני הצדדים הלוחמים השתתפו בהפרות חמורות של החוק ההומניטארי הבינלאומי, כגון עינויים והוצאות להורג ללא משפט של לוחמים שבויים או פצועים, כולל פצועים בתוך בתי חולים, סיכון מיותר של אזרחים על ידי פריסה בשטחים מיושבים במהלך הלחימה, ומניעת גישה של צוותים רפואיים לפצועים.

למרות חומרת ההפרות שבוצעו על ידי שני הצדדים, הרשות הפלשתינית שמושבה ברמאללה והממשלה דה-פקטו של חמאס בעזה לא עשו מאמצים לחקור פשעים אלה או להעמיד איש לדין, ובכך העמיקו את האקלים של פטור מעונש.

מאז יוני 2007 גדודי עז א-דין אל-קסאם, הזרוע הצבאית של חמאס, מהווים כוח משטרה ברצועת עזה, והם מבצעים מעצרים ומנהלים מתקני מעצר, למרות שאינם מהווים רשות לאכיפת חוק ואין להם סמכות בדין לבצע מטלות אלה. גם גדודי הקסאם וגם "הכוח המבצע" המשויך לחמאס השתתפו על פי דיווחים בעינויים ויחס משפיל ובלתי אנושי של עצורים במהלך חקירות. בגדה המערבית, המודיעין הצבאי והביטחון המסכל של הרש"פ, שבהם בעיקר תומכי פתח, היו אחראים למעצרים ומאסרים שרירותיים כמו גם יחס בלתי הולם ועינויים של פעילי חמאס בגדה המערבית.

קבוצה פלשתינית חמושה בשם צבא האיסלאם חטפה את עיתונאי ה-BBC אלן ג'ונסטון ב-12 במאוס 2007 והחזיקה בו במשך 114 ימים עד שכוח של חמאס שחרר אותו לאחר השלטות חמאס על עזה.

אלימות נגד נשים וילדות פלשתינאיות

אלימות נגד נשים וילדות בתוך המשפחה היא בעיה חמורה בשטחים הפלשתיניים הכבושים. לרשויות אכיפת החוק ולמערכת הבריאות אין הכשרה הולמת, נהלים, ומחויבות לדווח על האלימות ולחקור אותה. אפילו במקרים הנדירים שבהם הרשויות פועלות בתיקים מסוימים, מבצעי הפשעים נעזרים בחוקים שמפחיתים את העונש במקרים בהם גברים תוקפים בנות משפחה בשל חשש לחילול כבוד המשפחה, משחררים מחקירה פלילית אנשים שנישאים לקורבנות האונס, ומאפשרים רק לגברים להגיש תלונה על גילוי עריות בשמם של קטינים. המרכז הפלשתיני לזכויות אדם דיווח שנכון לסוף אוגוסט 11 נשים נרצחו על ידי קרובי משפחה במקרים של "כבוד המשפחה" כביכול בעזה ב-2007.

מעורבות בינלאומית של גורמים מרכזיים

ארה"ב ומדינות מרכזיות באירופה המשיכו בתמיכתן האיתנה בנשיא עבאס וברשות הפלשתינית, אך לא השתמשו בתמיכה הכלכלית והפוליטית מצדן על מנת להשפיע על שיפור בהתנהלות הרש"פ בתחום זכויות האדם. מדינות אלה גם לא האיצו ברש"פ לחקור הפרות של זכויות אדם שבוצעו בידי כוחות ביטחון ומיליציות הקשורות בפתח. ביוני 2007 ארה"ב, האיחוד האירופי, וישראל הודיעו על

תום המצור הכלכלי שלהן על הרש"פ אחרי שעבאס פיזר את הממשלה בראשות חמאס והקים ממשלת חירום שבסיסה ברמאללה בגדה המערבית.

הקוורטט (ארה"ב, האיחוד האירופי, רוסיה והאו"ם) ממשיך לנתב סיוע הומניטארי מוגבל לעזה אף שארה"ב, האיחוד האירופי, וישראל ממשיכות במצור הכלכלי של הממשלה דה-פקטו של חמאס בעזה. מצור זה הוא אחד מהגורמים העיקריים למצב ההומניטארי הנואש בעזה כיום.

ישראל ממשיכה לקבל את הסיוע הכספי הרב ביותר מארה"ב, 2.28 מיליארד דולר בסיוע צבאי ו-280 מיליון דולר בסיוע כלכלי ב-2007. הוחלט שסכום זה יוגדל ל-3 מיליארד דולר בשנה בעשר השנים הבאות. למרות יכולת ההשפעה שלה, ארה"ב לא התנתה את הסיוע בכך שישראל תשפר את מצב זכויות האדם.